

<http://cenforchil.org.vn/Uploads/News/14072009/News/2071411017>

NHẠY CẢM GIỚI TRONG VIỆC THÔNG TIN CÁC VỤ ÁN LIÊN QUAN ĐẾN TÌNH DỤC

LỜI NÓI ĐẦU

Thưa các bạn, những vụ án hiếp dâm, lạm dụng tình dục, quấy rối tình dục, bạo lực tình dục hầu như luôn liên quan đến cả nam và nữ. Và hầu như vụ án nào cũng đều được các phương tiện truyền thông quan tâm khai thác tối đa nội dung, tình tiết để đăng tải. Có câu nói đùa nhưng không phải không bao hàm trong đó ít nhiều sự thật, đó là vấn đề “cướp, giết, hiếp” luôn là nội dung thu hút số đông trên các trang báo. Chẳng thế mà sáng sáng, trên nhiều tuyến phố của Hà Nội, chúng ta có thể nghe tiếng loa rao báo trong đó các tình tiết rùng rợn giật gân của những vụ án kiểu này luôn được tận dụng. Rõ ràng những thông tin ấy có sức tác động mạnh mẽ tới công chúng và nó luôn được chú ý để quảng cáo cho sự hấp dẫn của tờ báo, cho dù có thể đó là thực tại ngoài ý muốn của người làm báo, của cơ quan báo chí. Vì vậy, theo chúng tôi, việc thông tin về chủ đề này trên các báo càng cần cẩn trọng ở nhiều phương diện nhằm tránh những hiệu ứng tiêu cực trong dư luận xã hội.

Với khuôn khổ của bản tin kì này, nhóm quan sát quan tâm trước hết đến vấn đề nhạy cảm giới trong các sản phẩm truyền thông phản ánh những vụ án liên quan đến tình dục. Đặc biệt, chúng tôi mong muốn được cùng trao đổi về một số khía cạnh như: việc nhìn nhận người nam giới, người phụ nữ trong vai trò nạn nhân và thủ phạm; cách thông tin thể hiện sự công bằng giới, góp phần nâng cao nhận thức cho công chúng về giới, quyền tình dục và luật pháp liên quan ... Chúng tôi tin rằng, các nhà báo, các bạn đồng nghiệp có thể bổ sung thêm nhiều ví dụ làm phong phú thêm cho bản tin.

Trân trọng giới thiệu và mong nhận được phản hồi

NHÓM CÁN BỘ CSAGA- OXFAM ANH

Nguồn:<http://www.xaluan.com/modules.php?name=News&file=article&sid=97798>

MỞ RỘNG PHẠM VI KHẢO SÁT

Do việc lựa chọn chủ đề đặc biệt và cụ thể này, phạm vi khảo sát của chúng tôi trong bản tin này được mở rộng hơn rất nhiều về cả thời gian và loại hình truyền thông nhằm tìm ra những yếu tố tích cực cũng như những điều cần tránh từ các bài báo. Nhiều bài báo về chủ đề này từ vài năm trước đây cũng sẽ được đề cập. Chúng tôi muốn tìm kiếm và cung cấp nguồn tư liệu đa dạng để các nhà báo có thể nhìn thấy các cách phản ánh khác nhau về cùng một vấn đề.

“Bên cạnh những điểm đáng ghi nhận trên đây, vẫn còn không ít bài báo đưa tin các vụ án liên quan tới tình dục nhưng chưa thực sự lưu ý đến yếu tố giới”

1. Các bài báo thông tin về các vụ án liên quan đến tình dục đã có nhiều tiến bộ đáng mừng

Thời gian gần đây, nhóm nhật sạn giới đã khó khăn hơn rất nhiều trong việc tìm kiếm các bài báo có định kiến giới. Mặc dù phải mất nhiều thời gian hơn, nhưng chúng tôi rất vui mừng vì điều đó thể hiện những tiến bộ nhất định của giới truyền thông.

Hầu hết các bài báo đưa tin về các vụ án hiếp dâm, lạm dụng tình dục, quấy rối tình dục đã có ghi rõ ràng ở cuối bài *“tên nạn nhân đã được thay đổi”*. Mặc dù đây chỉ là một chi tiết nhỏ và nằm trong nguyên tắc đạo đức của nghề báo, nhưng những năm trước không phải không có một số bài báo đã ghi tên tắt kèm theo địa chỉ cụ thể của nạn nhân.

Bên cạnh việc tường thuật vụ án, nhiều bài báo đã quan tâm đến việc cung cấp các kiến thức pháp luật liên quan cho độc giả cũng như giữ được thái độ khách quan trong bài báo. Đây cũng là một yếu tố rất quan trọng, góp phần định hướng và nâng cao nhận thức của công chúng.

Một số bài báo đã chỉ đích danh tội danh của thủ phạm như: *“kẻ xâm hại trẻ em bị sa lưới”*, *“quý già 72 tuổi hãm hiếp bé gái lớp 7”*, *“Những kẻ hiếp dâm trẻ em lĩnh án”*, *“Thêm một kẻ ngồi tù vì hiếp dâm bé gái 5 tuổi”*, *“Hiếp dâm bé gái 12 tuổi lĩnh... 12 năm tù”* ... Mặc dù có thể nội dung các bài báo đã chỉ rõ việc phạm tội, nhưng việc giạt tít thể hiện thái độ

với tội ác cũng góp phần giúp độc giả có cái nhìn nghiêm khắc và chính xác với loại tội phạm này.

Bên cạnh những điểm đáng ghi nhận trên đây, vẫn còn không ít bài báo đưa tin các vụ án liên quan tới tình dục nhưng chưa thực sự lưu ý đến yếu tố giới, khiến công chúng nhìn nhận sự việc một cách phiến diện, thậm chí gây băn khoăn hoặc hiểu lầm. Đặc biệt, do thiếu nhạy cảm giới có những bài báo đã vô tình khắc sâu thêm những định kiến giới, đổ lỗi cho nạn nhân, bao biện cho thủ phạm... khi lí giải về nguyên nhân, hậu quả của các vụ án liên quan tới tình dục.

2. Một số bản khoản

* Cần giúp công chúng hiểu sâu hơn về giới qua các vụ án liên quan tới tình dục

Điểm qua các bài báo thông tin về các vụ án liên quan tới tình dục, hầu như cách đưa tin của nhiều tờ báo vẫn chủ yếu chú trọng tính chất nóng hổi và mức độ nghiêm trọng ở bề nổi của sự việc. Với những tiêu đề như: *Cưỡng hiếp bé gái 8 tuổi, “dâm tặc” giả bị tâm thần (vietnamnet.vn)*, *Ông lão gần 70 tuổi làm bé gái hàng xóm mang thai, Hiếp dâm bé gái hái rau muống, Dụ hiếp dâm bé gái 11 tuổi bằng đĩa sex, Kẻ hiếp dâm bé gái 13 tuổi và nổi đau của người vợ... (giadinh.net.vn)*, các bài báo chỉ dừng lại mô tả hết sức vắn tắt các tình tiết diễn biến của vụ án theo những mô thức mang tính khuôn mẫu của thể loại tin. Chẳng hạn: *“...Ngày 10/6, TAND tỉnh Lào Cai mở phiên sơ thẩm xét xử Vàng Văn Bằng (21 tuổi, xã Nậm Lư, huyện Mường Khương) về tội hiếp dâm trẻ em.*

Nguồn: <http://www.tapchigiadinh.vn/diendan/showthread.php?t=17658>

Cơ quan tố tụng xác định, tháng 8/2008, Bằng đến nhà bác họ chơi. Cả nhà đi vắng, thấy bé gái 8 tuổi ở bên cạnh chơi ngoài sân một mình, hẳn lòi cô bé vào nhà tẩm đống cửa lại rồi cưỡng bức.

Hắn dọa nạn nhân: “Không được nói chuyện này cho ai biết, nếu nói sẽ giết chết cả nhà”. Hơn một tháng sau, gia đình nạn nhân biết chuyện đã tố cáo với cơ quan chức năng.

Quá trình điều tra xác định, một tuần sau khi cưỡng bức bé gái 8 tuổi, Bằng tiếp tục hiếp dâm một bé gái khác (9 tuổi) tại khu rừng cấm ở thôn Pạc Trà. HĐXX tuyên phạt hắn 8 năm tù, đồng thời bồi thường cho gia đình mỗi nạn nhân 1,2 triệu đồng”. (**Hiếp dâm bé gái 8 tuổi, bồi thường 1,2 triệu đồng, giadinh.net.vn, 11/6/2009**)

Đây là điều cần nhưng chưa đủ đối với một quy trình truyền thông đúng nghĩa. Bởi lẽ trong bất kì nhu cầu tiếp nhận thông tin nào, công chúng không chỉ muốn được biết mà còn muốn được hiểu về sự việc. Để đảm bảo tính cập nhật thông tin, các báo có thể ưu tiên đưa những chi tiết chính yếu nhất của vụ việc, giúp cho công chúng những nhận biết ban đầu. Tuy nhiên để cung cấp thông tin một cách đầy đủ, góp phần nâng cao hiểu biết cho công chúng về những vấn đề liên quan, sau mỗi tin tức được đăng tải nóng hổi, các báo nên có thêm những bài phân tích sâu hơn về sự việc. Bài báo trên đây đã chỉ ra đúng cốt lõi của vấn đề là sự vô lí trong việc xử phạt tội phạm. Nhưng sự thiết thực, hiệu quả hơn nếu báo có thêm những thông tin về giới và luật pháp được đăng kèm hoặc được phân tích chi tiết, cụ thể trong các bài báo tiếp theo để công chúng nhận thấy khung hình phạt được đưa ra quá nhẹ cho kẻ đã hiếp dâm 2 trẻ em trong vòng 2 tuần. Thêm nữa, căn nguyên của việc bạo lực giới này cũng cần được chỉ ra ở một cấp độ khái quát hơn. Độc giả cần hiểu được rằng trong các vụ xâm hại tình dục đối với các bé gái hay bạo lực tình dục đối với phụ nữ nói chung, yếu tố bất cân bằng quyền lực giữa 2 giới (từng được xã hội thừa nhận) thường đóng vai trò là động cơ chủ đạo thúc đẩy thủ phạm có những hành vi ngang nhiên, trắng trợn lợi dụng tình trạng yếu thế của nạn nhân. Và đôi khi yếu tố này còn chi phối tới những nếp tư duy khiến cộng đồng xã hội và ngay cả một số những người thực thi pháp luật vẫn ngộ nhận cảm tính mà dung túng (hay còn gọi là “cảm thông”), nương nhẹ cho thủ phạm... Với những thông tin như vậy, tính cảnh báo, răn đe từ bài báo có thể tác động tới ý thức các tầng lớp công chúng một cách sâu sắc, toàn diện hơn trong việc bảo vệ các giá trị giới.

“Tội hiếp dâm trẻ em là trường hợp người phạm tội dùng vũ lực, đe dọa dùng vũ lực, hoặc lợi dụng tình trạng không thể tự vệ được của trẻ em hoặc thủ đoạn khác giao cấu với trẻ em trái với ý muốn của họ.

Tội hiếp dâm trẻ em là tội phạm đòi hỏi chủ thể đặc biệt. Chủ thể của tội phạm là nam giới. Nữ giới có thể phạm tội này trong trường hợp đồng phạm với vai trò tổ chức, xúi giục hoặc giúp sức. (<http://cefacom.org.vn/content/item/root/cong-uoc-luat-parent/quy-dinh-cac-bo-luat-hinh-su-viet-nam-doi-voi-cac-toi-xam-hai-tinh-duc-tre-em->)”

Điều 112. Tội hiếp dâm trẻ em (Bộ luật Hình Sự sửa đổi năm 2009)

1. Người nào hiếp dâm trẻ em từ đủ 13 tuổi đến dưới 16 tuổi, thì bị phạt tù từ bảy năm đến mười lăm năm.

3. Phạm tội thuộc một trong các trường hợp sau đây, thì bị phạt tù hai mươi năm, tù chung thân hoặc tử hình:

- c) Phạm tội nhiều lần;
- d) Đối với nhiều người;

Tương tự như vậy, trong bài **8 thiếu niên tham gia hiếp dâm tập thể (vietnamnet.vn ngày 22/03/2010)**, các chi tiết của vụ việc cũng được đăng tải hết sức trung tính:

“...Theo thông tin ban đầu, lời trình báo của nạn nhân Châu Thị H. (SN 1995, ngụ huyện Phú Quý) cho biết, khoảng 21h ngày 17/3, H. cùng bạn là em Bùi Thị Bích H. (SN 1996, cùng ngụ địa phương) đi dạo tại khu vực công viên cây xanh (thôn Quý Thạnh, xã Ngũ Phụng, huyện Phú Quý). Lúc này 2 bé gái bất ngờ gặp 8 thiếu niên từ 12 – 15 tuổi cũng đang đi dạo.

Sau một lúc trêu ghẹo, nhóm thiếu niên trên đã kéo Châu Thị H. ra khu vực bãi biển gần đó và thay phiên nhau hãm hiếp. Lúc này, do có một số người dân qua lại bãi biển nên nhóm thiếu niên đã nhanh chân tẩu thoát...”

Ở đây tính khách quan của thông tin đã không cho phép người viết lí giải, bình luận trong khuôn khổ dạng bài thông tấn. Song sẽ tốt hơn nhiều nếu báo có kèm thêm hộp kiến thức liên quan để làm rõ vì sao các em trai thích chứng tỏ vai trò của mình trong việc “trêu ghẹo” các bạn gái; vì sao các em gái không có cách phản đối tích cực những hành vi “trêu ghẹo” từ bạn khác giới...Hiện nay những hành vi biểu hiện của sự lạm dụng, quấy rối tình dục như trêu ghẹo, tán tỉnh thô lỗ, sàm sỡ giữa nam và nữ

thường được nguy trang dưới những đặc điểm tâm lí, giới tính. Chẳng hạn: đó là sự tinh nghịch của tuổi học trò nam, là sự phát triển của giới tính hoặc những cảm xúc bản năng... Tuy nhiên, hành vi đó dần sâu hơn sẽ thành hành vi tính dục không kiểm chế và dễ phát triển thành bản tính coi thường phụ nữ sau này. Và quan trọng hơn, khoảng cách từ quấy rối, lạm dụng đến cưỡng bức tình dục hầu như chẳng có sự phân tách nào. Vì vậy những thông tin kèm theo này thực sự hữu ích và mỗi trang báo hoàn toàn thực hiện được trong việc nâng cao hiểu biết cho công chúng về giới nói chung và quyền bình đẳng giới về tình dục nói riêng.

* Không nên tìm cách bao che cho thủ phạm và đổ lỗi cho nạn nhân

Như đã nói ở trên, việc chỉ đúng tội danh cũng thể hiện thái độ của tác giả và giúp độc giả nhìn nhận chính xác và đúng mức về vấn đề. Bài trên báo **ngoisao.net ngày 23/3/2010** có tựa đề: **Vợ tố chồng “yêu” con gái**, nội dung bài báo kể về người phụ nữ đã tố cáo chồng khi chị phát hiện ra con gái bị chồng bắt quan hệ tình dục nhiều lần. Người chồng sau đó đã tự tử chết. Cả tiêu đề và nội dung bài báo khi đề cập đến hành động của người chồng đều dùng chữ “yêu”. Mặc dù từ này đã để trong ngoặc kép nhằm thay đổi nguyên nghĩa của từ, nhưng nó đã không đủ mạnh để bày tỏ thái độ tố cáo với một tội ác. Ở đây người cha đã phạm một lúc 2 tội: loạn luân và xâm hại tình dục trẻ em. Lẽ ra, bài báo cần nhấn mạnh vào cả hai tội này cùng với việc chỉ ra những vi phạm cả đạo đức và pháp luật mà người cha đã phạm phải. Trong trường hợp này, từ “yêu” dù dùng dưới hình thức nào cũng làm nhẹ tội ác và có thể gây hiểu lầm. Do vậy trong các bài báo về chủ đề hiếp dâm, lạm dụng tình dục hay bạo lực tình dục, người viết cần hết sức lưu ý sử dụng từ ngữ để chỉ đích danh hành vi của thủ phạm.

Tương tự, bài **Trần tình của ông già phạm tội hiếp dâm trẻ em** đăng trên

<http://www.thegioisuckhoe.com/doi-song/gioi-tinh-doi-song/tre-bi-xam-hai-tinh-duc-noi-dau-deo-dang/>

báo **Vnexpress ngày 26/6/2009**, tác giả cũng tỏ rõ sự khoan dung đối với ông lão 72 tuổi phạm tội. Bằng giọng văn buồn bã và thương xót, tác giả bài báo tác giả miêu tả phạm nhân như một người đáng thương bên cạnh hình ảnh nạn nhân không mấy gây thiện cảm: “*Có mặt tại tòa cùng mẹ, trong chiếc áo pull thời trang màu vàng da cam, quần bò thêu hoa văn ở đùi... bé Lan trông khá phổng phao*”. Chi tiết em bé đã bị cưỡng hiếp vẫn tiếp tục đến nhà kẻ gây ra tội ác cũng được bài báo nêu ra không kèm theo bình luận nào của người viết bài: “*Chủ tọa thắc mắc tại sao sau lần đầu tiên đó, Lan còn tiếp tục tới nhà ông Sinh để rồi bị cưỡng bức thêm 5 lần nữa*”. Người đọc nếu không chú ý, dễ cảm thấy lỗi lầm chính thuộc về người bị hại. Lẽ ra tác giả cần chú trọng phân tích chi tiết em bé mới 12 tuổi, và người gây tội ác là một cán bộ hoàn toàn hiểu biết về pháp luật và đạo đức. Tác giả cũng cần có thái độ nghiêm khắc hơn với tội hiếp dâm trẻ em để cảnh tỉnh cho những người có nguy cơ phạm tội. Chúng tôi muốn lưu ý rằng, nỗi buồn của tác giả bài báo về câu chuyện này là hoàn toàn đáng trân trọng. Chúng ta có thể buồn cho cả phạm nhân và nạn nhân, buồn cho một tình trạng đạo đức xuống cấp, buồn cho tình trạng đói nghèo thiếu giáo dục khiến cho gia đình nạn nhân không có điều kiện cung cấp kiến thức cho con cái

Xâm hại tình dục xảy ra khi một người lớn tuổi hơn, khỏe mạnh hơn sử dụng quyền lực và sức mạnh, có thể là tiền bạc, vật chất của mình, lợi dụng sự ngây thơ, lòng tin và sự tôn trọng của trẻ em để ép buộc các em tham gia vào hành vi tình dục. Kẻ xâm hại có thể sử dụng nhiều cách lừa gạt, dụ dỗ, mua chuộc, bắt cóc, đe dọa hay trấn áp về tinh thần hoặc thể chất đối với trẻ để thực hiện hành vi xấu xa của mình. (Trích trong “Phòng tránh xâm hại tình dục trẻ em” của Ủy ban bảo vệ và chăm sóc trẻ em Việt Nam, UNICEF)

dẫn đến bị xâm hại mà không biết. Nhưng nếu chúng ta thể hiện xót thương trong một tỉ lệ thiếu cân bằng với nghiêm khắc và cảnh báo về tội ác, thì có thể chúng ta sẽ vô tình cuốn người đọc theo xúc cảm của mình, và bài báo thiếu đi sức nặng cần thiết, thậm chí nó còn có chiều hướng bao biện cho người phạm tội.

Đọc kỹ bài báo, chúng tôi không thể không đặt câu hỏi rằng liệu có phải tác giả ít nhiều có kỳ thị với nạn nhân là phụ nữ bị bạo lực tình dục, và điều đó dẫn đến cách miêu tả như trên? Cần tăng tính nghiêm khắc là khuyến nghị của chúng tôi đến tác giả bài báo này cũng như những bài báo khác cùng chủ đề.

Điều 114. Tội cưỡng dâm trẻ em (Bộ luật Hình Sự sửa đổi năm 2009)

1. Người nào cưỡng dâm trẻ em từ đủ 13 tuổi đến dưới 16 tuổi, thì bị phạt tù từ năm năm đến mười năm.

2. Phạm tội thuộc một trong các trường hợp sau đây, thì bị phạt tù từ bảy năm đến mười lăm năm:

a) Có tính chất loạn luân

Ngoài ra, một số trường hợp, nạn nhân còn được miêu tả bằng những chi tiết thể hiện thái độ thiếu thiện cảm của tác giả khiến người đọc có thể hiểu là vụ việc xảy ra do lỗi của chính nạn nhân. Chẳng hạn, trong bài **Những tình tiết không ngờ trong vụ hiếp dâm 2 bé gái (dantri.com, ngày 08/08/2005 - 23:17)**, sau khi liệt kê những việc làm đại dột, thiếu hiểu biết của các nạn nhân, bài báo kết lại:

“..Cả hai cô tiểu thư tuổi trăng non đến công an phường Ô Chợ Dừa với giấy chứng thương thể hiện “màng trinh rách cũ”. Không biết với cách sống buông thả, thiếu giữ gìn của mình như thế, các cô bé đã tự đặt mình vào hoàn cảnh trở trêu bao nhiêu lần?”

Hoặc với tiêu đề: **Những vụ án xâm hại tình dục: Khi nạn nhân “tự nguyện” làm bị hại, (Giadinh.net ngày 27/7/2009)** còn chạy một sa pô gây chú ý cho độc giả:

“Nhiều người đàn ông khi đứng trước vành móng ngựa mới thấy ân hận về việc “ngủ” với các cô bé chưa đến 16 tuổi. Tuy nhiên, nhiều vụ án hiếp dâm, giao cấu với trẻ em xảy ra gần đây khiến người lớn phải giật mình, bởi một trong những nguyên nhân của vụ án xuất phát từ nạn nhân”.

Sa pô này khiến chúng tôi nhớ tới một bài báo khác mang tên **Một vụ án hiếp dâm lạ lùng, nạn nhân tự**

nguyện với cả một đoạn in đậm khá dài: *Một vụ án hiếp dâm khá lạ lùng: Cô gái nạn nhân không hề bị các bị cáo dùng vũ lực uy hiếp. Ngược lại, có khi cô lại tự nguyện đi chơi, tự tìm đến các bị cáo ngộ ý ngủ qua đêm, thậm chí cô còn nói dối là không còn cha mẹ, không có nhà ở để xin theo các anh về.”*

Đây là bài báo đã lâu, in trên Pháp luật thành phố Hồ Chí Minh cách đây đã lâu và được đăng lại trên báo điện tử **vietbao.vn ngày 21/03/2005** nhưng do những lỗi nghiêm trọng của nó, chúng tôi vẫn muốn nói lại để bạn đọc cùng suy nghĩ. Cô gái trong câu chuyện mới 15 tuổi, được bài báo miêu tả như một người mắc chứng bệnh “nghiện tình dục” và tự nguyện lần lượt ngủ lại nhà 10 bị cáo. Còn các bị cáo được miêu tả như những nạn nhân đáng thương, bị đẩy vào hoàn cảnh “mở đến miệng, mèo đành phải xơi”. Tác giả bài báo còn đưa ra những nhận xét của một số người là : hiếp dâm là hành vi giao cấu trái ý muốn, còn trong trường hợp này, không những không trái ý muốn mà nạn nhân dường như còn thích làm chuyện ấy. Mặc dù bên cạnh bài báo đăng kèm những box có ý kiến của luật sư và bác sĩ, trong đó khẳng định cô bé 15 tuổi không bị tâm thần, và theo luật thì người giao cấu với trẻ em dù đồng thuận cũng là phạm tội, nhưng tác giả không giấu được thái độ đổ lỗi cho cô bé, và thương xót với các thủ phạm.

Nguồn: <http://trangtinvietnam.com/VN/Doi-song/4986/>

Trong bài báo này, nếu tác giả muốn miêu tả 10 thanh niên gây ra tội lỗi này như những kẻ đáng thương thì họ chỉ đáng thương vì thiếu hiểu biết pháp luật, vì không được giáo dục để biết kiểm chế các nhu cầu bản năng. Trong thực tế, thậm chí họ đã cho tiền để được lợi dụng nạn nhân.

Nạn nhân và gia đình của em trong trường hợp này thậm chí đã bị dè bêu, đánh giá bằng một thái độ khinh bỉ. Chúng ta có thể hình dung nếu những ai bị lạm dụng, bị quấy rối, bị cưỡng hiếp khi đọc bài báo này sẽ từ bỏ ý định tố cáo thủ phạm bởi sự đánh giá và kỳ thị của cộng đồng.

Một bài báo có trách nhiệm trong trường hợp này không chỉ thể hiện thái độ công bằng và đúng đắn với người trong cuộc mà còn phải cung cấp kiến thức và khuyến khích việc tố giác tội phạm. Quan điểm của tác giả không phải là quá xa lạ, nó là biểu hiện của quan niệm, nam giới không làm chủ được nhu cầu tình dục của mình. Và đặc điểm đó làm giảm nhẹ tội lỗi khi họ có quan hệ tình dục không được phép.

* Tránh mặc định vai trò giới và khắc sâu thêm định kiến giới khi nhìn nhận các vụ án liên quan tới tình dục

Lí giải cơ chế tâm lí dẫn tới những hành vi bạo lực tình dục, bài viết **Vi sao tôi cắt “của quý” của chồng? (giadinh.net ngày 10/9/2007)** đã đưa ra luận điểm:

“Khi phụ nữ ghen, đối tượng bị cắt chính là chồng mình. Còn đàn ông ghen, lại không “cắm thù giặc ở trong nhà”, mà lại giận kẻ “ngoại xâm”. Sở dĩ có hiện tượng “phụ nữ ghen hại chồng, đàn ông ghen hại người” là do tâm lí suy nghĩ rằng, đàn ông luôn ở thế chủ động trong việc “chim chuột”, chứ phụ nữ bị động, chỉ bị “dụ dỗ, lôi kéo” mà thôi”. Mặc dù ở đây chuyên gia tâm lí có ý dẫn theo hoặc giả định cách suy nghĩ có tính phổ quát trên thực tế, song lẽ ra trong bài viết, chuyên gia cần giúp người đọc

hiểu rằng không phải sự chủ động tình dục khi nào cũng thuộc về đàn ông và không hẳn khi nào phụ nữ cũng luôn ở thế bị động. Việc tung ra quan điểm chứa định kiến giới rồi bỏ ngỏ như vậy thực sự gây bất lợi cho nhận thức của công chúng, nhất là về chủ đề nhạy cảm dễ ngộ nhận này.

Cũng như vậy trong bài trên **Giadinh.net** còn có bài **Kẻ xâm hại trẻ em sa lưới**, trong đó người viết cũng vô tình gán cho thủ phạm một thứ động cơ phạm tội: “...CQĐT đã ra quyết định khởi tố vụ án, khởi tố bị can và bắt tạm giam đối với Lương Vũ Hòa về hành vi giao cấu với trẻ em. Trước đó, Hòa đã tỏ ra mình là “đấng trượng phu” để lừa tình và

Việc coi tình dục là bản năng sinh lý và tuân theo mệnh lệnh của cơ quan sinh dục luôn được biện minh cho việc đàn ông không kiểm soát nổi ham muốn của mình kể cả khi ham muốn đó dẫn đến sự ép buộc, lợi dụng, thậm chí cưỡng hiếp phụ nữ. (Tình dục - chuyện dễ đùa khó nói - Khuất Thu Hồng - Lê Bạch Dương - Nguyễn Ngọc Hường - Nxb Tri Thức).

Trong thực chất, các nhà nghiên cứu theo thuyết kiến tạo xã hội (social constructionists) cho rằng tình dục được kiến tạo trong các quá trình xã hội chứ không phải được định trước bởi các yếu tố sinh học. Vì thế các hooc môn và các đặc điểm sinh lý được coi là các điều kiện chứ không phải là các yếu tố quyết định các phản ứng tình dục. Trái lại, các chuẩn mực, giá trị, thái độ, niềm tin - vốn là các sản phẩm xã hội - mới chính là các yếu tố căn bản tạo nên phản ứng tình dục (Tình dục - chuyện dễ đùa khó nói - Khuất Thu Hồng - Lê Bạch Dương - Nguyễn Ngọc Hường - Nxb Tri Thức).

Nguồn: <http://tintuconline.com.vn/vn/thuonghat/394889/index>

xâm hại tình dục một trẻ gái”. Vẫn biết rằng cụm từ đấng trượng phu được đặt trong ngoặc kép để ngụ ý chỉ sự giả trá của kẻ lừa tình, tuy nhiên việc dùng những yếu tố gốc Hán ở đây vẫn như thể gắn chặt thêm thứ nhãn mác của phẩm chất giới từng trở thành áp lực cho cho nam và nữ bao đời nay.

Đặc biệt, với những góc độ phân tích được coi là **Lý giải mới về vụ án Vũ Thị Kim Anh**, bài viết trên **tintuc24h ngày 02/03/2010** đã thực hiện những thiên kiến thiếu công bằng đối với nữ thủ phạm. Việc lên án cái xấu, cái ác, cái phi đạo đức là cần thiết đã thanh lọc xã hội, song sự lên án xuất phát từ những cách nhìn nhận áp đặt, thiếu căn cứ sẽ gây những hiệu ứng tiêu cực cho nhận thức của công chúng. Cô nữ sinh Kim Anh phạm tội, các cơ quan chức năng đã xét xử theo chứng lí. Những lập luận mang tính võ đoán sau đây của bài báo có lời chẳng thể thuyết phục được bất cứ ai:

“... Một cô được chăm sóc chu toàn đến thế, cuộc sống viên mãn đến thế mà phạm tội tày trời thì tất nhiên, không thể và không bao giờ có thể là do sự xô đẩy của hoàn cảnh. Dưới góc độ nghiên cứu tâm lí tội phạm, chắc hẳn các nhà nghiên cứu cũng có thể nhìn thấy rất rõ đó là lối sống buông thả. Nhìn lại quá trình phạm tội của Kim Anh, sẽ thấy rất rõ điều đó. Ngay trong buổi

tối trước khi phạm tội. cô đã cùng lúc nhận lời đi với 3 người đàn ông...

Chưa hết, bài báo còn tiếp tục phán xét về những tội lỗi không hề có trong những lời nghị án của quan toà dành cho phạm nhân:

"...Theo những gì mà các tài liệu điều tra đã ghi nhận thì cô ra khỏi nhà, lên ô tô của anh Chính khi đã quá nửa đêm. Một người phụ nữ có học, được giáo dục chu toàn như cô mà bỏ nhà ra đi vào lúc nửa đêm, lên ô tô đi chơi cùng một người đàn ông đáng tuổi cha mình, trong khi đã có hẹn với người yêu, tất nhiên không bao giờ là sự lựa chọn của một người phụ nữ đức hạnh.

...Trong những mối quan hệ trai gái bừa bãi, buông thả đó, cô hoàn toàn không bị ép uống hay xô đẩy. Tự cô lựa chọn lối sống đó. Tự cô chà đạp lên những chuẩn mực bất biến của đạo đức để sống, một cách bản năng như cô thích. Bỏ qua đức hạnh – đã đành – còn bỏ qua cả sự liêm sỉ cần thiết ở mức tối thiểu..."

Không hiểu khi khép Kim Anh vào tội "buông thả", "Bỏ qua đức hạnh", "bỏ qua cả sự liêm sỉ cần thiết ở mức tối thiểu"... , tác giả có thấy gợn lên một số phi lí rằng trong những cuộc tình bất chính, "bừa bãi" kia, chỉ có cô nữ sinh bị lên án còn những người đàn ông hầu như được vô can. Rõ ràng cách lí giải của bài báo đã nhen nhóm thêm cho những định kiến đối với phụ nữ. Điều này hết sức bất lợi, nếu không muốn nói là đi ngược lại mục tiêu truyền thông xây dựng công bằng giới cho xã hội chúng ta.

* Cần lưu ý bảo vệ nạn nhân và cung cấp kiến thức phòng tránh bạo lực tình dục trong các bài báo về chủ đề này

Như đã nói ở trên, hầu hết các bài báo đưa tin về các vụ hiếp dâm, lạm dụng tình dục đã chú ý đến việc bảo vệ nạn nhân. Đó là điều đáng mừng. Tuy nhiên không phải không có một số trường hợp báo đưa tên tất, nhưng lại ghi rõ địa chỉ, thậm chí có ảnh các em, mặc dù ảnh thì xoá mặt, nhưng hình ảnh bố mẹ nạn nhân lại được để

nguyên. Trong trường hợp này chúng ta đều biết, tính bí mật của thông tin đương nhiên sẽ không được đảm bảo. Thậm chí có tờ báo còn đưa ảnh 5 bé gái bị cưỡng hiếp tập thể đứng xếp hàng nhận quà của cán bộ đến thăm. Đây có thể gọi là một hình ảnh hết sức phản cảm với những ai có lương tâm và trách nhiệm. Chúng tôi đã gửi thư góp ý đến toà soạn và cũng nhận được tín hiệu tích cực là hình ảnh trên báo điện tử sau đó đã được gỡ xuống. Trong bản tin này, chúng tôi chỉ nhắc lại hiện tượng trên với mong muốn nó không tái diễn trên bất kỳ trang báo nào.

Một số nhà báo có đặt vấn đề thắc mắc là nếu không đưa tên tuổi, địa chỉ cụ thể thì bài báo có thể giảm tính hấp dẫn và tính xác thực. Trong thực tế, bài báo được quan tâm, được đánh giá cao phải phụ thuộc vào cách đặt vấn đề và góc nhìn của nhà báo về vấn đề đó. Tâm vóc của một bài báo, một nhà báo sẽ bị suy giảm nếu chúng ta đưa tin và làm tổn hại một ai đó, đặc biệt với những người dễ tổn thương và cần được bảo vệ, chưa nói đến việc này vi phạm các nguyên tắc đạo đức của nghề làm báo.

Báo **giadinh.net** có cả một loạt bài báo về chủ đề lạm dụng tình dục, hiếp dâm. Theo quan sát của chúng tôi,

hầu như không có bài báo nào có ghi chú "tên nạn nhân đã được thay đổi" ở cuối bài. Thậm chí có những bài còn để nguyên tên, tuổi và địa chỉ. Hầu hết các bài báo cũng không có phần phổ biến kiến thức pháp luật về tội danh của thủ phạm hay kiến thức phòng tránh lạm dụng, xâm hại tình dục.

Chúng tôi nghĩ rằng, các bài báo sẽ tăng thêm sức nặng nếu cuối bài có phần thông tin pháp luật, kiến thức phòng tránh và khuyến cáo các bậc phụ huynh trong việc hỗ trợ con em phòng tránh để không bị xâm hại, lạm dụng tình dục. Các phóng viên cũng có thể tăng sức nặng cho bài phóng sự về một vụ việc bằng phỏng vấn các nhà chuyên môn như các nhà hoạt động xã hội, chuyên viên hỗ trợ tâm lý, bác sĩ, luật sư.

Ngoài ra nhóm quan sát còn nhận thấy không ít các bài báo còn ham giật tít kiểu hù dọa thái quá, thổi phồng sự thật như: **Gia tăng xâm hại tình dục (tienphongonline.com.vn ngày 24/8/2008)**, **Xâm hại tình dục trẻ em - báo động (báo vinguingheo.vn ra ngày 24/11/2009)**, đăng lại bài của Báo Yên Bái). Hàng loạt những từ ngữ như: "báo động", "gia tăng", "ngghiêm trọng", "đáng sợ", "nguy hiểm"... xuất hiện quá nhiều trong các bài viết về xâm hại tình dục đã khiến công chúng

Nguồn: <http://www.eva.vn/lam-me/teen-nam-bi-xam-hai-tinh-duc-nhieu-hon-nu-c10a20471.html>

“Tuy rằng cuối bài tác giả dành một phần như nói về việc khi con bị xâm hại tình dục, cha mẹ nên chia sẻ, lắng nghe để giảm bớt tổn thương cho con nhưng việc dành phần đầu kể chuyện các nạn nhân bị xâm hại tình dục sa ngã có thể gây sự hoang mang, lo lắng cho các nạn nhân và người thân của họ. Tác giả cũng không chỉ ra được rằng, các định kiến, thái độ vô cảm và sai lầm của dư luận đã khiến các nạn nhân bị đẩy đến bước đường cùng.”

không thể không hoang mang trước một bức tranh xám xịt về tình trạng này (đặc biệt đối với trẻ em). Đồng thời các bài báo cảnh cáo trẻ em có thể bị xâm hại mọi lúc, mọi nơi, các bậc cha mẹ không nên tin tưởng ai kể cả người thân, hàng xóm, cô dì chú bác. Các bài báo cũng khẳng định rằng việc xâm hại tình dục là do ảnh hưởng của phim sex, do kẻ phạm tội ăn chơi, đua đòi, tư cách phát triển lệch lạc, bệnh hoạn... khiến cho nhiều cha mẹ bất an, lo lắng.

Đơn cử bài **Thành 'gái hư' vì bị xâm hại tình dục** (Báo datviet.vn ngày 21/05/2009), tác giả đã tường trình về sự “sa ngã” của những cô gái bị xâm hại tình dục, có đoạn: “*Lúc 15 tuổi, nó bị một người quen cưỡng hiếp, một phụ nữ ở gần nhà, vốn thân với cha mẹ Hương, kể. Những lần cô đi qua mấy quán bia, quán nước, quán cắt tóc gọi đầu gần nhà, đám thanh niên đều nhìn chằm chằm một cách hiếu kỳ, rồi chỉ trỏ với nhau, nhiều khi cười hô hố sau lưng cô. Sợ hãi, cô nữ sinh trốn trong nhà, mãi mới chịu đi học lại nhưng từ đó không bao giờ có tên trong danh sách học sinh khá, giỏi nữa”... “... “Từ đó, cách sống của Hương thay đổi hẳn. Cô không còn cúi mặt khi ra đường nữa. Tốt nghiệp cao đẳng, chưa xin được việc, cô đi làm ở hiệu cắt tóc gọi đầu trên phố, cười đùa đáp lại những lời cợt nhả của đàn ông, cặp với rất nhiều người*

cả độc thân và có vợ theo kiểu quan hệ “tiền trao cháo múc”...

Tác giả cũng quy chụp: “*Sau khi chuyện đó xảy ra, nhiều em gái đau khổ tự trách mắng mình, các em cho rằng điều này xảy ra với mình mà không phải với bạn khác, hẳn là do mình có cách cư xử sai lầm nào đó. Nhiều em nghĩ mình đã bị ô nhục, bị vấy bẩn không thể gột sạch được. Nghĩ bản thân không còn giá trị, sẽ không có người đàn ông nào tôn trọng và yêu thương mình, các em nghĩ mình không còn lý do gì để “giữ gìn” và vì thế có thể trở nên dễ dãi trong quan hệ với người khác giới, thậm chí sa ngã”...* Tuy rằng cuối bài tác giả dành một phần như nói về việc khi con bị xâm hại tình dục, cha mẹ nên chia sẻ, lắng nghe để giảm bớt tổn thương cho con nhưng việc dành phần đầu kể chuyện các nạn nhân bị xâm hại tình dục sa ngã có thể gây sự hoang mang, lo lắng cho các nạn nhân và người thân của họ. Tác giả cũng không chỉ ra được rằng, các định kiến, thái độ vô cảm và sai lầm của dư luận đã khiến các nạn nhân bị đẩy đến bước đường cùng. Chính cách phản ánh phiến diện đó đã đẩy nạn nhân bị xâm hại tình dục rơi vào mặc cảm và tự lên án bản thân mình.

Đáng tiếc là hiện nay vẫn còn không ít bài báo chỉ dừng lại ở việc cảnh báo mà ít đưa ra các cách xử trí, các kỹ năng nhận biết, giáo dục con sớm

phát hiện hành vi xâm hại tình dục để chia sẻ với bố mẹ và kịp thời ngăn chặn. Điều này có thể khiến các bậc cha mẹ trở nên cảnh giác một cách thái quá, nhìn nhận lệch lạc về hành vi, hạn chế, ngăn cấm trẻ giao tiếp. Sẽ hữu ích hơn nhiều nếu các bài báo thay vì quy chụp, thổi phồng những cảnh báo, hãy lên án mạnh mẽ các định kiến và chỉ ra các giải pháp để nạn nhân có thể vượt qua sự tổn thương về thể xác lẫn tinh thần.

Chịu trách nhiệm xuất bản:

Ths. Nguyễn Văn Anh - Chủ tịch Hội đồng sáng lập

Cơ quan: Trung tâm Nghiên cứu và Ứng dụng Khoa học về Giới - Gia đình - Phụ nữ và Vị thành niên (CSAGA)

Địa chỉ: Tầng 4 Công ty cơ khí Điện - Điện tử - Tàu thủy

Tổ 6 - Láng Thượng - Đống Đa - Hà Nội

ĐT: 04.37910014

Email: csaga@csaga.org.vn

Website: www.csaga.org.vn

www.thuviengbv.dovipnet.org.vn (04.37759333)

Cố vấn bản tin:

Ths. Phạm Thu Hiền - Học viện Chính trị - Hành chính Quốc gia Hồ Chí Minh.